

Glossar til *Språket som vart norsk*

Ivar Berg

Institutt for språk og litteratur, NTNU

Februar 2023

Glossaret inneheld orda i lesestykkja og døma på gamalnorsk (nokre særnamn og ord som er forklarte i teksten, er utelatne). Oppføringane fylgjer oppsettet i *Norrøn ordbok* (Heggstad mfl. 2008), men tydingane er i hovudsak avgrensa til dei som finst i denne boka. Det vil seia at mange ord kan ha fleire tydingar enn du finn her. Dersom eit ord har ei mindre vanleg tyding i Berg (2019), er også den vanlegaste tydinga teken med nedanfor.

A

á f. (*ár; ár*) å, elv
á prep. m. akk. og dat. på (av *upp á*)
áðr adv. før
af prep. m. dat. av
ala (*elr; ól, ólu; alit*) ala (opp), fø
allr det. (merk t.d. NOM.PL.N *oll*) all; heil
andlit n. andlet
annarr det. (merk t.d. DAT.SG.N *oðru*) annan
aptr adv. att
árvakr a. tidleg vaken
ást f. kjærleik
at inf.merke å, til/for å (før verb i inf.)
at subj. at
at prep. m. dat. åt, til

B

bátr m. båt
bera (*berr; bar, báru; borit*) bera
barn n. barn
betri a. komp. (sup. *beztr*) av *góðr*
biðja (*biðr; bað, báðu; beðit*) be
binda (*bindr; batt, bundu; bundit*) binda
bíta (*bítr; beit, bitu; bitit*) bita
biti m. bit, bete
bjarkeyjarréttr m. lov for kjøpstader
bjúgr a. bøygd
boða (*að*) gje bod

boðorð n. bod, påbod
bogi m. boge
bók f. (*bókar; bókr*) bok
bóndi m. (pl. *bóndr*) bonde
borg f. borg
borinn a. fødd (eig. part. av *bera*)
bréf n. brev
bróðir (akk., dat. og gen. *bróður; bróðr*) bror
brott adv. bort

D

dagr m. dag
danskr a. dansk
dauðr a. daud
dómr m. dom
dóttir f. (akk., dat. og gen. *dóttur; dótr*) dotter
draga (*dregr; dróg, drógu; dregit*) draga
dróttinn m. herre
dýrð f. ære, herlegdom
dóma (*md*) døma
dómi n. døme

E

eða konj. eller
ef subj. dersom, viss
Egill M. (dat. *Agli*)
eiga (*á, eigu; átti; átt*) eiga

eigi adv. ikkje
einn det. (f. *ein*, n. *eitt*) ein, nokon
ek pron. (*mik*, *mér*, *mín*) eg
eldr m. eld
en konj. 1. og 2. men
en(n) adv. enn, enno, endá
engill m. engel
engi det. ingen
epli n. eple
eptir prep. m. akk. og dat. etter
er subj. som
eta f. krubbe
ey f. (*eyjar*; *eyjar*) øy

F

fá (*fær*; *fekk*, *fengu*; *fengit*) 1. få 2. gje
fagnaðr m. (-ar; -ir) fagnad, glede
falla (*fellr*; *fell*, *fellu*; *fallit*) 1. falla 2. passa, høva
fara (*ferr*; *fór*, *fóru*; *farit*) fara
fastr a. fast
fé n. (gen.sg. og pl. *fjár*) fe; gods, pengar
féfang n. vinning, fortjeneste
feittr a. feit
festarkona f. festarmøy, trulova kvinna
finna (*finn*; *fann*, *funnu*; *funnit*) finna
firir prep. sjá *fyrir*
fjöldi m. mengd
fleiri a. komp. (sup. *flestr*) av *margr*
forn a. gamal
forvitna (*að*) vera forviten etter, vilja vita eit-kvart
forvitni f. vitehug, nysgjerrighet
fótr m. (*fótar*; *fótr*) fot
frá prep. m. dat. frá
fram adv. fram
frásøgn f. forteljing
fríðr a. vakker
fróðleikr m. klokskap, kunnskap
frumgetinn a. fyrstefódd
frægð f. gjetord, ry; ære
frægr a. fræg, kjend
frægðarskot n. grepa skot, kjent skot
fullr a. full
fullkominn a. fullkomen (eig. part. av *koma*)
fylla (*ld*) fylla. *fyllast* fyllast, verta full(ført)
fyrir prep. m. akk. og dat. for, føre

fyrstr a. fyrst
fægja (*gð*) reinska

G

ganga (*gengr*; *gekk*, *gengu*; *gengit*; imp. *gakk*) gå
gefa (*gefr*; *gaf*, *gáfu*; *gefit*) gje
gera (*rð*; part. *gört*) gjera
gestaskáli m. gjestehus
gestr m. (-s; -ir) gjest
geta (*getr*; *gat*, *gátu*; *getit*) 1. gjera, skapa 2. få, få tak i 3. gjeta, tala om
gjalda (*geldr*; *galt*, *guldu*; *goldit*) betala
gjald n. 1. skatt 2. (mest pl. *gjöld*) bøter
góðr a. (komp. *betri*, sup. *beztr*) god
golf n. golv
gróðari m. lækjar, frelsar (særleg om Kristus)
guð m. (-s; -ir/-ar) gud (den kristne); ofte n.pl. (av)gudar
gullhringr m. gullring

H

hafa (*fð*, men pres. *hefir/hefr*) ha
halda (*heldr*; *helt*, *heldu*; *haldit*) halda
halfr a. halv
handbogi m. handboge til å skyta med (mots. *lásbogi* 'armbrøst')
hann pron. (*hann*, *honum*, *hans*) han
háski m. fare
háttir m. (*háttar*; *hættir*) 1. hátt, måte 2. átferd, seder
hefja (*hefr*; *hóf*, *hófu*; *hafit*) 1. heva, lyfta 2. setja i gang, byrja
heiðinn a. heiden
heim adv. heim
heimr m. 1. heim 2. verd
heimta (*að*) henta (eig. *heim-ta*)
heita (*heitir*; *hét*, *hétu*; *heitit*) heita
heldr adv. komp. (sup. *helzt*) heller
herað n. 1. herad (administrativ eining) 2. landsbygd
herra m. herre
heyra (*rð*) høyra
himinn m. himmel
hinn det. (f. *hin*, n. *hitt*) den

hirðir m. (*hirðis; hirðar*) gjetar
hjá prep. m. dat. hjá, hos
hjarta n. hjarte
hjartarótr f.pl. árer som går til og frá hjarta
hjalpa (*helpr; halp, hulpu; holpit*) hjel­pa
hjørð f. (*hjarðar; hjarðir*) bøling, buskap
hlutr m. (*-ar; -ir*) lut, del; ting, sak
hlýða (*dd*) lyda, høyra på
hníga (*hnígr; hneig, hnigu; hnigit*) bøya seg, siga
hon pron. (*hana, henni, hennar*) ho
horn n. horn
hraustleikr m. dugleik, djervskap
hríð f. stund
hringr m. ring
hræða (*dd*) skremma. *hræðast* verta redd
hús n. hus
hvar adv. 1. (spørj.) kvar 2. (rel.) der
hvárt 1. adv. (spørj.) skal tru (om) 2. subj. om, anten
hvat pron. kva
hvé adv. kor, korleis
hverfa (*hverfr; hvarf, hurfu; horfit*) 1. kverva, dreia (seg) 2. fara, gå 3. forsvinna
hvergi adv. ingenstad
hverr det. (akk. *hvern*, dat. *hverjum*) kvar (av alle)
hversu adv. korleis, kor
hvervetna adv. overalt, allstad
hví adv. kvifor (eig. dat. av *hvat*)
hvítr a. kvit
hófa (*fð*) høva, passa
høfuð n. (dat. *høfði*) hovud
høfðingi m. hovding
hønd f. (*handar*, dat. *hendi; hendr*) hand

I

í prep. m. akk. og dat. í
inn det. (f. *in*, n. *it*) bunden artikkel, jf. *hinn*
inn adv. inn
inni adv. inne

J

jafnan adv. jamleg, stadig
jarl m. jarl, hovding

jarn n. jarn
jørð f. (*jarðar*, dat. *jørðu; jarðir*) jord

K

kapp n. kappestrid, tevling
kasta (*að*) kasta
kaup n. kjøp
kaupa (*kaupir; keypti; keypt*) kjøpa
kaup-maðr m. kjøpmann. **-staðr** m. kjøp­stad, by
kenna (*nd*) 1. gjera kjent 2. kjenna, skjøna
kippa (*pt*) kippa, rykkja
kirkja f. kyrkje
klæði n. klede
kolbrúnarskáld n. Tn. laga til *kolbrún* f. kol­svart augnebrun, Tn.
koma (*kemr/kømr; kóm, kvámu; komit*) koma
kona f. (gen.pl. *kvenna*) kvinne
konungr m. konge
kristr m. Kristus
krjúpa (*krýpr; kraup, krupu; kropit*) krypa
krókr m. krok
kunna (*kann, kunnu; kunni; kunnat*) kunna, vita, skjøna
kunnigr a. kunnig, kjend
kunnr a. kunnig, kjend
kvenska f. kvinneleg átferd; kvinneyd
kyn n. ætt; kjønn
kyssa (*st*) kyssa

L

lagadómr m. lovleg dom
land n. land
láta (*lætr; lét, létu; látit*) 1. lata, la ein gjera noko 2. låta, seia
latína f. latin
leggja (*lagði; lagt*) leggja
leita (*að*) leita
lengi adv. (komp. *lengr*, sup. *lengst*) lenge
léttlátr a. blid, venleg
líf n. liv
lífsháski m. livsfare
liggja (*liggr; lá, lágu; legit*) liggja
líkendi n. det som er rimeleg el. sannsynleg
lítill a. (komp. *minni*, sup. *minstr*) liten

ljóðabók f. visebok
ljós n. ljós
ljósta (*lýstr; laust, lustu; lostit*) 1. slå 2. råka, treffa
ljúga (*lýgr; laug, lugu; logit*) lyga
lofa (*að*) lova, prisa
lúka (*lýkr; lauk, luku; lokit*) 1. opna el. lukka 2. slutta
lýðr m. (-s; -ir og -ar) lyd, folk
læknir m. lækjar, lege
lög n.pl. (gen. *laga*) lov
lög-bók lovbok. **-liga** adv. lovleg. **-ligr** a. lovleg, etter lova. **-mál** lovsak, lov

M

maðr m. (*manns; menn*) 1. menneske 2. mann, kar
mál n. mål, språk
mállýzka f. språk; dialekt
mannsgjöld n.pl. mannebot
mantal n. folketal; folketeljning
margr a. (n. *mart*; komp. *fleiri*, sup. *flestr*) mang, stor
Maria F.
mark n. 1. merke 2. ting å merka, viktig ting
með prep. m. dat. og akk. med
meðan adv. og subj. (i)medan
mega (*má, megu; mátti; mátt*) greia, kunna, ha makt til
mikill a. (komp. *meiri*, sup. *mestr*; merk AKK.SG.M *mikinn*) stor
minn det. (f. *mín*, n. *mitt*) min
mitt a. n. midt (av *miðr* a. som er midt i el. på)
mjök adv. mykjje
móðir f. (akk., dat. og gen. *móður; móðr*) mor
morginn m. (pl. *mor(g)nar*) morgon
mót n. måte; form
munu (*mun, munu; mundi*) skulla, vilja
mæla (*lt*) mæla, seia

N

ná (*áð*) nå
nátt (*náttar; nætr*) natt
náttvaka f. nattevakt
náttura f. natur

nauðga (*að*) nøyda, tvinga
nauðigr a. påtvinga, mot eins vilje
nautr m. gáve, eignelut
nema (*nem; nam, námu; numit*) 1. ta 2. læra
nema konj. ikkje eller, med mindre
niðr adv. ned
Niðungr M.
nokkurr det. nokon
norðrlönd n.pl. Norden
norróna (*að*) omsetja, til *norróna* f. norrønt
nú adv. no
næsta adv. nesten

O

ofléttleikr m. stor lettleik (av *oflétt* a. særs lett, kvikk)
ok konj. og
Óláfr M.
ór prep. m. dat. or, ut av
orð n. ord

R

rauðr a. raud
refsing f. refsing, straff
reifar m.pl. reiv, tøy til å sveipa spedborn i
reisa (*st*) reisa
réttari m. oppehaldar av lov og rett, rettsstyrar
réttr m. (-ar; -ir) rett, rettferd
reyna (*nd*) røyna; undersøkja
ríki n. makt; rike
ríta (*að*) skriva (opp)
rítning f. oppskrivning
rót f. (*rótar; rótr*) rot
rúm n. rom, plass
róða (*dd*) røda, seia

S

sá pron. og det. (f. *sú*, n. *þat*) den
saga f. soge
samdógr adv. i same halvdøgn
sannprófa (*að*) prova for visst, bevisa
sár n. sår
sárr a. sår, skada

satt a. n. sant (av *sannr* a. *sann*)
segja (*sagði; sagt*) seia, fortelja
sekk m. (*sekkjar; sekkir*) sekk
sem subj. som
senda (*nd*) senda
setja (*setti; sett*) setja
síða f. side
síðan adv. sidan
siðr m. (*-ar; -ir*) sed, skikk
siðsamr a. velseda, høvisk
sik pron. refl. (*sér, sín*) seg
sinn det. (f. *sín*, n. *sitt*) sin
sjá (*sér; sá, ságu; sét*) sjá
sjá (el. *þessi*) det. (f. *sjá/þessi*, n. *þetta*) denne
skáld n. skald
skattr m. skatt, avgift
skemma f. lite hus
skera (*skerr; skar, skáru; skorit*) skjera
skilamaðr m. rettvis mann
skilja (*skildi; skilt*) 1. skilja 2. fastsetja
skilning f. 1. skilnad 2. vit, forstand
skína (*skínn; skein, skinu; skinit*) skina, lysa
skjóta (*skýtr; skaut, skutu; skotit*) skyta
skulu (*skal, skulu; skuldi*) skulla
skygna (*að*) sjá seg om
skyndilega adv. skundsamt, hastig
skynsamr a. skjønsam, vitug
slíkr det. (f. *slik*, n. *slíkt*) slik
sonr m. (*sonar; synir*) son
spennitong f. knipetong
spyrja (*spurði; spurt*) spørja
staðr m. (*-ar; -ir*) stad
staddr a. stáande; verande på ein stad eller i ei stilling (eig. partisipp av *steðja* få til å stå)
standa (*stendr; stóð, stóðu; staðit*) stå
steinn m. stein
strengr m. (*-jar og -s; -ir*) streng
stundum adv. stundom (eig. dat.pl. av *stund* f. stund)
sumar n. sommar
svá adv. så, slik
svara (*að*) svara
sveinn m. 1. gut 2. tenar
svella (*svellr; svall, sullu; sollit*) svella, hovna opp
sýna (*nd*) syna, visa
Sýrland n. Syria
systir f. (akk., dat. og gen. *systur; systir*) syster

sókja (*sótti; sótt*) 1. sækja, finna 2. fara, ta vegen
søk f. (*sakar; sakar og sakir*) 1. sak, rettssak 2. årsak, grunn

T

tág f. (pl. *tágar og tægr*) tåg, rottrevl
taka (*tekr; tók, tóku; tekit*) ta
tíðendi n.pl. tidende, nyhende
tíð f. 1. tid 2. pl. *tíðir* messe, gudsteneste
til prep. m. gen. til
tilnefndr a. oppnemnd, utnemnd
tími m. tid; time
tunga f. 1. tunge 2. språk
tveir det. (f. *tvær*, n. *tvau*; akk. *tvá, tvær, tvau*; dat. *tveim*; gen. *tveggja*) to
týna (*nd*) 1. tyna, øydeleggja 2. mista, tapa
tong f. (*tangar; tengr*) tong

Þ

þá adv. då
þangat adv. dit
þar adv. der. *þar er* der som; når
þegar adv. straks
þeir pron. og det. (f. *þær*, n. *þau*) dei (pl. av *sá*)
þér pron. (*yðr, yðr, yð(v)arr*) de (3+ el. høfleg tiltale)
þessi (el. *sjá*) det. (f. *þessi*, n. *þetta*) denne
þjóð f. folk
þó subj. jamvel om
Þormóðr M.
þriði a. tredje
þrífaldr trefelt, tredobbel
þrívetr a. tre vintrar el. år gamal
þrír det. (f. *þrár*, n. *þrjú*) tre
þú pron. (*þik, þér, þín*) du
þurfa (*þarf, þurfu; þurfti; þurft*) turva, trenga
því (at) subj. fordi (eig. DAT.SG.N av *sá*)
þýða (*dd*) 1. tyda, tolka 2. tyda, meina
þykkja (*þótti, þótt*) tykkja, synast

U

úbótamál n. brotsverk som ikkje kan sonast med bøter

úkunnr a. ukjend, framand
um prep. m. akk. om
umband n. forbinding
undra (*að*) undra
ungr a. ung
upp adv. opp
uppi adv. oppe
út adv. ut

V

vaka f. vake, vaking
valska f. (nord)fransk
ván (og *vón*) f. von, háp
varðveita (*tt*) ta vare på; gøyma
varða (*að*) vakta, verja; hindra (nokon i á få noko)
vatn n. vatn
vátr m. vitne
vefja (*vafði; vaft*) vevja, sveipa (rundt)
vegr m. (*-ar* og *-s*; *-ir* og *-ar*) 1. veg, ferd 2. måte, vis
veita (*tt*) 1. gje lov til 2. hjelpta, gjera noko for ein
vel adv. vel, godt
venja (*vandi; vant*) venja (seg til med); gjera til sedvane

vér pron. (*oss, oss, vár*) me (3+)
vera (*er; var, váru; verit*) vera
verða (*verðr; varð, urðu; orðit*) verta
verma (*md*) verma, gjera varm
við prep. m. akk. og dat. ved
víðr a. vid, diger
vilja (*vill; vildi; viljat*) vilja
vinsæll a. venesæl, vellikt
virðuligr a. vyrdeleg
vita (*veit, vitu; vissi; vitat*) vita
vitni n. vitnemál, prov; vitne
vittr a. vitug, klok
vøttr m. (*vattar; vettir*) vott

Y

yðr pron. akk./dat. av (*b*)ér de
yfir prep. m. akk. og dat. over

Æ

ætla (*að*) 1. tenkja, meina 2. etla, tenkje på á

Q

qr f. (*qrvar; qrvar*) pil

Forkortingar

a.	=	adjektiv	n.	=	nøytrum, inkjekjønn
adv.	=	adverb	nom.	=	nominativ
akk.	=	akkusativ	part.	=	(perfektum) partisipp
dat.	=	dativ	pl.	=	plural, fleirtal
det.	=	determinativ	prep.	=	preposisjon
eig.	=	eigentleg	pres.	=	presens
F.	=	kvinnenamn	pret.	=	preteritum
f.	=	femininum, hokjønn	pron.	=	pronomen
gen.	=	genitiv	refl.	=	refleksiv
imp.	=	imperativ	rel.	=	relativ
inf.	=	infinitiv	sg.	=	singular, eintal
komp.	=	komparativ	spørj.	=	spørjande
konj.	=	konjunksjon	subj.	=	subjunksjon
m.	=	maskulinum, hankjønn	sup.	=	superlativ
M.	=	mannsnamn	Tn.	=	tilnamn (til folk)